

KS. STANISŁAW DYK

TEOLOGIA GŁOSZENIA SŁOWA BOŻEGO WEDŁUG Dz 2

Kaznodziejstwo powinno być zawsze mocno związane z Biblią¹ Homilia liturgiczna bowiem, podobnie jak całe nauczanie kościelne, musi karmić się słowem Bożym (KL 35; 52; KO 21; 24), które jest księgą wiary Kościoła (KO 2; 5). Ten związek przepowiadania słowa Bożego z Biblią nie polega tylko na czerpaniu z niej treści objawionych, które stanowią tworzywo przepowiadania. Pismo święte ukazuje również znaczenie i sposób przepowiadania. Odkrycie biblijnego procesu głoszenia słowa Bożego jest bardzo ważne. Przyczynia się bowiem do wzrostu u kaznodziejów teologicznej świadomości misji przepowiadania i odpowiedzialności za głoszenie słowa Bożego.

Jednym z wielu miejsc Biblii, w których można odnaleźć głęboką teologię głoszenia słowa Bożego, jest drugi rozdział Dziejów Apostolskich. Św. Łukasz opowiada tu najpierw o zesłaniu Ducha Świętego na Apostołów, którzy pod wpływem otrzymanego Ducha przemawiają „obcymi językami” (Dz 2, 1-4). Następnie opisuje zgromadzonych w Jerozolimie, którzy na te wydarzenia reagują zdumieniem lub ironią (Dz 2, 5-13). Potem przedstawia mowę Piotra, który wyjaśnia fakt Pięćdziesiątnicy (Dz 2, 14-36). Pod wpływem tej mowy dokonuje się głęboka przemiana słuchaczy Piotra (Dz 2, 37-41). Autor Dziejów kończy omawianą perykopę przedstawiając obraz pierwotnej wspólnoty Kościoła (Dz 2, 42-47). W ten sposób św. Łukasz łączy tu ściśle trzy nastę-

---

Ks. dr Stanisław DYK – asystent Katedry Homiletyki Instytutu Homiletyczno-Liturgicznego KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin; tel. (081) 533-32-31.

¹ S. C a l s t e r. *Bibel und Predigt*. RTK 29:1982 z. 6 s. 27-38; H. S i m o n. *Przepowiadanie biblijne*. W: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*. Red. J. Kudasiewicz. Lublin 1991 s. 49-70.

pujące po sobie rzeczywistości: zesłanie Ducha, słowo Piotrowego kerygmatu oraz wspólną wiarę. Duch Święty pobudza Piotra do odważnego głoszenia słowa Bożego. Jego mowa powoduje nawrócenie, wiarę i prowadzi do chrztu. Ochrzczeni tworzą wspólną wiarę i miłość. Autor Dziejów podkreśla zatem ścisły związek między Duchem, głoszonym słowem i Kościołem.

Głębsza analiza drugiego rozdziału Dziejów, a szczególnie mowy Piotra (Dz 2, 14-36), pozwala dokładniej określić źródło, treść i skutki głoszonego słowa Bożego. Aby odkryć właściwą teologię przepowiadania, refleksję nad Dz 2 trzeba przeprowadzić w świetle całego, podwójnego dzieła Łukasza. Dla trzeciego Ewangelisty bowiem słowo Boże ma znaczenie szczególne²

I. SŁOWO NATCHNIONE PRZEZ DUCHA ŚWIĘTEGO

Słowo Boże głoszone przez Piotra w dniu Pięćdziesiątnicy było bezpośrednim owocem zesłania Ducha Świętego. Sugeruje to już sama kompozycja Dz 2, jak również użyty dwa razy termin „wygłaszać, przemawiać” (*apofthéggesthai* – Dz 2, 4.14), który w Nowym Testamencie ma znaczenie uroczystego, profetycznego mówienia³ Łukasz posługuje się tym słowem, gdy stwierdza, że Apostołowie „napelnieni Duchem Świętym zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im Duch pozwalał przemawiać” (Dz 2, 4). Następnie używa tego terminu, aby wprowadzić mowę Piotra: „przemówił do nich donośnym głosem” (Dz 2, 14). W ten sposób autor Dziejów Apostolskich podkreśla, że głoszenie słowa Bożego jest nierozzerwalnie związane z przyjęciem Ducha Świętego⁴ Duch Święty bowiem pobudza do głoszenia słowa Bożego.

---

² Problemowi słowa Bożego św. Łukasz poświęca wyjątkowo dużo uwagi (Łk 5, 1; 8, 11.21; 11, 28; Dz 2, 22; 4, 31; 6, 2.7; 8, 14; 11, 1; 12, 24; 13, 5.7.46; 17, 13; 18, 11; 20, 24). Pozostali synoptycy natomiast przekazują jedynie pojedyncze informacje na ten temat (Mt 15, 6; Mk 7, 13). Zob. H. L a n g k a m m e r. *Ewangelia Łukasza. Ewangelia o Zbawicielu i powszechnym zbawieniu*. RTK 36:1989 z. 1 s. 53-56.

³ J. K r e m e r. *Pfingsbericht und Pfingstgeschehen. Eine exegetische Untersuchung zur Apg 2,1-13*. SBS 63-64:1973 s. 123-124.

⁴ Związek Ducha ze słowem widoczny jest już w Starym Testamencie: „Duch mój, który jest nad tobą, i słowa moje, które włożyłem ci w usta” (Iz 59, 21); „Duch Jahwe mówi przeze mnie i Jego słowo jest na moim języku” (2 Sm 23, 2). Starotestamentalni prorocy są namaszczeni Duchem Jahwe, aby być sługami słowa, przez które świadczą o Bogu i Jego woli. Zob. A. J a n k o w s k i. *Zarys pneumatologii Nowego Testamentu*. Kraków 1982 s. 14-16:

Tak było w życiu Jezusa, gdy po chrzcie w Jordanie powraca „w mocy Ducha do Galilei” (Łk 4, 14) i w Nazarecie wygłasza swoją programową mowę (Łk 4, 16-21). Tak było w dniu Pięćdziesiątnicy i w dalszej historii pierwotnego Kościoła, kiedy to przyjście Ducha Świętego poprzedzało zawsze misję ewangelizacyjną. Dziełem Ducha Świętego była także treść apostoelskiego przepowiadania, które koncentrowało się na osobie Zbawiciela. Apostołowie otrzymali od Ducha Świętego pełniejsze zrozumienie paschalnego misterium Chrystusa. W ten sposób spełniała się obietnica Jezusa: „[...] nie wy będziecie mówili, lecz Duch Ojca waszego będzie mówił przez was” (Mt 10, 20; Mk 13, 11, Łk 12, 11-12)⁵ Zarówno Dz 2, jak i cała księga Dziejów świadczy o powiązaniu Ducha Świętego z głoszonym słowem⁶ Duch ożywia przepowiadanie chrześcijańskie i sprawia, że staje się ono skuteczne (Dz 2, 1-41; 4, 31; 5, 32; 10, 44-46)⁷ Poprzez słowa Apostołów Duch Święty objawia światu zmartwychwstałego Pana. Dzięki mocy Ducha ludzkie słowo Apostołów jest tak wewnętrznie bogate, że staje się słowem Bożym⁸ W konsekwencji zatem słowo głoszone przez Apostołów jest słowem Bożym w słowie ludzkim i słowem ludzkim jako słowem Bożym. Choć przepowiadanie Apostołów nie odróżnia się zewnętrznie niczym od zwykłej mowy ludzkiej, to jednak jest słowem Bożym. Dzieje się tak, ponieważ źródłem tego słowa nie jest człowiek, lecz sam Bóg – jako podmiot posyłający słowo⁹ Wydaje się zatem, że według Łukasza słowo Boże jest tak samo całkowicie ludzkie, jak i całkowicie Boże. Tym, co wiąże te dwie rzeczywistości, jest działanie Ducha Świętego.

W. C y r a n. *Rola Ducha Świętego w dziele ewangelizacji (na podstawie Dz 10,44-48)*. CzST 21-22:1993/1994 s. 31.

⁵ A. J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele apostoelskim*. Częstochowa 1989 s. 140-141; C. M. M a r t i n i. *Lud w drodze. Medytacje*. Kraków 1992 s. 108.

⁶ J. G u i l l e t. *Le Saint Esprit dans les évangiles synoptiques*. DBS XI z. 60 s. 179-180.

⁷ H. S c h l i e r. *Główne zręby nowotestamentalnej teologii Słowa Bożego*. Conc 4:1968 s. 114; J. G u i l l e t. *Duch Boży*. STB s. 233.

⁸ M. K i e d z i k. *Słowo Boże i człowiek – znaczenie pragmatyczne kompozycji Łk 8,4-21*. W: *W postudze słowa Pańskiego. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiwiczowi*. Red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk. Kielce 1997 s. 216.

⁹ C. P. M ä r z. *Das Wort Gottes bei Lukas. Die lukanische Worttheologie als Frage an die neuere Lukasforschung*. Leipzig 1974 s. 10.

II. JEZUS CHRYSSTUS – CENTRUM GŁOSZONEGO SŁOWA BOŻEGO

W centrum orędzia głoszonego przez Piotra w dniu Pięćdziesiątnicy znajduje się osoba Jezusa Chrystusa i Jego zbawcze misterium¹⁰ Piotr stwierdza dobitnie, że Jezus jest mesjańskim Królem i Panem (Dz 2, 36). Poprzez swoją mękę, śmierć i zmartwychwstanie wszedł On do chwały Ojca i jako Mesjasz otrzymał namaszczenie Duchem Świętym. Osoba Jezusa zawsze jest w księdze Dziejów dominującym tematem chrześcijańskiego przepowiadania¹¹ Głoszenie słowa, według Łukasza, jest bowiem głoszeniem Chrystusa¹² Słowa Bożego nie można odłączyć od faktu zbawczego, tj. od Jezusa. Jest ono chrystocentryczne. Stąd bierze się jego skuteczność i moc. Dotyczy ono Jezusa, staje się Jego słowem, po to by mogło być dalej głoszone i znaleźć zbawczy skutek¹³

Tak było również w przepowiadaniu samego Jezusa. Punktem centralnym Jego kerygmatu była Ewangelia o Królestwie Bożym (Łk 4,43n). Trzeba dodać jednak, że to On sam był Królem i Panem tego Królestwa (Łk 1-2; 19, 11-28.38; 22, 29-30; 23, 42). Królestwo Boże nadeszło bowiem w Jego osobie¹⁴ Jezus głosi i zarazem przynosi Królestwo Boże. Przepowiadanie Jezu-

¹⁰ F. Gryglewicz. *Teologia Dziejów Apostolskich, listów katolickich i pism św. Jana Ewangelisty*. W: *Teologia Nowego Testamentu*. Red. F. Gryglewicz. T 3. Lublin 1986 s. 8-9; R. Rubinkiewicz. *Nowotestamentalna idea przepowiadania*. „Seminare” 3:1978 s. 49.

¹¹ H. Langkammer. *Teologia Nowego Testamentu*. Wrocław 1985 s. 208-214; J. Kudasiwicz, A. Zuberbier. *Kerygmat*. SiT 1 s. 246-247; C. M. Martini. *L'evangelizzazione negli Atti degli Apostoli*. W: *Chiesa per il mondo*. T 1: *Saggi storico-biblici*. Bologna 1974 s. 125-127; J. Chmiel. *Pojęcie i rola kerygmatu w pierwotnym kościele*. RBL 33: 1980 z. 2 s. 63-65; S. Gądecki. *Wstęp do Ewangelii synoptycznych*. Gniezno 1992 s. 297-298. Apostołowie będą głosić także Królestwo Boże. Temat ten jednak pojawia się w Dziejach tylko sześć razy. Poza tym temat Królestwa Bożego jest utożsamiany z chrześcijańskim orędziem o Jezusie, gdyż to właśnie On jest mesjańskim Królem w głoszonym Królestwie Bożym. Nauczanie o Jezusie Chrystusie wchodzi zatem w głoszenie realizującego się Królestwa Bożego. Zob. W Rakocy. „A słowo Boże rozszerzało się i rosnęło” *Programowa funkcja Dz 12,1-24 w kompozycji księgi*. Lublin 1995 s. 45-46; T. Hergele. *Biblijna idea ewangelizacji*. CS 11:1979 s. 265.

¹² J. Audusseau, X. Léon Dufour. *Głosić*. STB s. 278-279.

¹³ Langkammer. *Ewangelia Łukasza* s. 55; E. Szymonek. *Wykład Pisma świętego Nowego Testamentu*. Poznań 1990 s. 228-229.

¹⁴ Jezus głosi eschatologiczne Królestwo Boże jako bliskie i nadchodzące, a zarazem już obecne, bo związane z Jego osobą. Ostateczna realizacja tego Królestwa nastąpi jednak dopiero

sa było zatem w pierwszym rzędzie nie wyjaśnianiem, na czym polega istota Królestwa Bożego, lecz proklamacją tego zbawczego wydarzenia, którym był On sam.

Aby zbawienie przyniesione przez Jezusa stało się powszechne, słowo o Królestwie Bożym, czyli o Jezusie, musiało dotrzeć wszędzie. Dlatego też słowo, które głosił Jezus, staje się słowem Apostołów: „A teraz spójrz, Panie, na ich groźby i daj sługom Twoim głosić słowo Twoje z całą odwagą” (Dz 4, 29). Apostołowie kontynuują przepowiadanie Chrystusa, ponieważ to sam zmartwychwstały Pan objawia się im (Łk 24, 44-49) i daje polecenie głoszenia i dawania świadectwa ludowi o tym, że „Bóg ustanowił Go sędzią żywych i umarłych” (Dz 10, 40-42). Trzeci Ewangelista sugeruje to już wcześniej, gdy epizody poświęcone działalności Jezusa w Galilei kończy powołaniem uczniów (Łk 5, 1 n.; 5, 27 n.) lub ich misją (Łk 8, 1 n.; 9, 49 n.). Uczniowie, którzy przyjęli słowo Boże głoszone przez Jezusa, przejmują Jego funkcję kerygmatyczną¹⁵ Kerygmat Apostołów staje się głosem samego Jezusa¹⁶ Dlatego też prawdziwe głoszenie słowa Bożego nie jest tylko mową o Chrystusie, lecz jest mową samego Chrystusa. Łukasz podkreśla to bardzo wyraźnie w słowach Jezusa poprzedzających rozesłanie uczniów na misję głoszenia Królestwa Bożego: „Kto was słucha, Mnie słucha, a kto wami gardzi, Mną gardzi; lecz kto Mną gardzi, gardzi tym, który Mnie posłał” (Łk 10, 16). Przepowiadanie Apostołów, podobnie jak orędzie Jezusa, jest zatem „słowem Bożym” (Dz 4, 31; 17, 13). Łukasz potwierdza to mówiąc, że w Kościele przepowiadać może Bóg (Dz 17, 30), Chrystus (Dz 26, 23), lub że słowo daje się słyszeć „przez usta” Apostołów (Dz 15, 7; Dz 4, 29; 8, 25; 17, 13; 18, 5.11; 13, 5; 14, 25; 15, 35 n.). Dlatego uczniowie Jezusa upatrują w zleconej im przez Mistrza posłudze słowa istotę swego apostołskiego powołania (Łk 1, 2; Dz 1, 17.25; 6, 2-4)¹⁷ Napełnieni Duchem Świętym (Dz 2, 2-4; 4, 31) potwierdzają to, co widzieli i słyszeli (Dz 1, 8.21-22; 2, 32). Ich przepowiadanie jest identyczne z Ewangelią o Jezusie

---

w chwili Paruzji. Zob. J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 28-36; J. C z e r s k i. *Kerygma o Królestwie Bożym jako wezwanie do nawrócenia*. W: *Ad libertatem in veritate. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu profesorowi Alojzemu Marcolowi w 65 rocznicę urodzin i 35-lecie pracy naukowej*. Red. P. Morciniec. Opole 1996 s. 145-146; J. K u d a s i e w i c z. *Teologia Ewangelii synoptycznych*. W: *Teologia Nowego Testamentu*. Red. F. Gryglewicz. T 1. Lublin 1986 s. 25-30; J. H o m e r s k i. *Królestwo Boże w nauczaniu Jezusa*. RTK 42:1995 z. 1 s. 59-68.

¹⁵ L a n g k a m m e r. *Ewangelia Łukasza* s. 55.

¹⁶ J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 136-138.

¹⁷ L. R. M o r a n. *Chrystus w historii zbawienia*. Lublin 1994 s. 314.

Chrystusie (Dz 15,7), jest przedłużeniem nauczania samego Jezusa. Jezus w swoim zbawczym dziele, w swoich słowach i czynach, jest obecny w ich orędziu tak, że przepowiadanie Apostołów staje się „słowem Bożym” (Dz 23, 46), „słowem Pańskim” (Dz 13, 48 n.), słowem, które zbawia (Dz 11, 14; 16, 17.30 n.)¹⁸

W nauczaniu Apostołów wydarzenie Jezusa staje się zatem wydarzeniem zbawczego słowa¹⁹ Dlatego też słuchacz słowa Bożego głoszonego przez Apostołów może się zawsze spotkać z żywym Jezusem. W Kościele trwa zbawcza obecność słowa, w którym zbawczo obecny jest Jezus Chrystus. W czasie głoszenia słowa realizuje się to, czego nauczał Chrystus, i otwierają się perspektywy ostatecznego zbawienia. W przepowiadaniu Kościoła słyszy się więc głos Jezusa, głos Boga. Potwierdza to wyraźnie także św. Paweł: „Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10, 17).

Słowo Boże zawsze się spełnia, tzn. posiada moc, która realizuje to, co słowo zwiastuje. Łukasz nawiązuje do tej idei, gdy wkłada w usta Piotra wypowiedź: „spełnia się przepowiednia proroka Joela” (Dz 2, 16). Podkreśla w ten sposób, że słowo proroka, które jest słowem Boga²⁰, zostaje spełnione w wydarzeniu Pięćdziesiątnicy. Autor Dziejów nawiązuje tu prawdopodobnie do swojej Ewangelii, gdzie Jezus często przypomina Apostołom, że musi wypełnić to, co zostało zapowiedziane przez Pismo (Łk 18, 31-33; 22, 37; 24, 44). Podobne stwierdzenie można odnaleźć także w nazaretańskiej mowie Jezusa, który po przeczytaniu prorocstwa Izajasza powiedział do zebranych: „Dziś spełniły się te słowa Pisma, któreście słyszeli” (Łk 4, 21). Słowo Jezusa było eschatologicznym wypełnieniem słów Pisma, słów proroka²¹ Ponie-

¹⁸ H. L a n g k a m m e r. *Nowy Testament o Kościele*. Wrocław 1995 s. 67-68; J. D u p o n t. *Notes sur les Actes des Apôtres*. RB 62:1955 s. 47-49. O tym, że słowo głoszone przez Apostołów jest słowem Chrystusa, bardzo dokładnie mówi św. Paweł: „Dlatego nieustannie dziękujemy Bogu, bo gdy przyjęliście słowo Boże, usłyszane od nas, przyjęliście je nie jako słowo ludzkie, ale – jak jest naprawdę – jako słowo Boga, który działa w was wierzących” Ten sam stan rzeczy św. Paweł stwierdza, gdy Ewangelię Boga lub Ewangelię Chrystusa nazywa „moją” lub „naszą” (Rz 2, 16; 16, 25; 1 Kor 2, 4; 15, 1; 2 Kor 4, 3; Ga 1, 11, 2, 2; 1 Tes 1, 5.8; 2 Tes 2, 14; 2 Tm 2, 8). Zob. H. M u s z y ņ s k i. *Słowo Boga – słowem zbawienia*. ODC 27:1976 z. 1-2 s. 53-54; S c h l i e r. *Główne zręby* s. 114.

¹⁹ M a r t i n i. *L'evangelizzazione negli Atti* s. 129.

²⁰ B. R i g a u x. *Dieu l'a ressuscité. Exégèse et théologie biblique*. Gembloux 1973 s. 64; J. C h m i e l. *Interpretacja Starego Testamentu w kerygmacie apostołskim o zmartwychwstaniu Jezusa. Studium hermeneutyczne*. Kraków 1979 s. 58.

²¹ Słowa Jezusa mają charakter eschatologiczny, ponieważ są one wypełnieniem planu Bożego i zarazem jego streszczeniem. Zob. X. L é o n - D u f o u r. *Jezus Chrystus*. STB

waż prorok jest „ustami” samego Boga, głosi słowo Boże, dlatego słowa Jezusa są wypełnieniem słów samego Boga²² „Spełnić się” oznacza u Łukasza wypełnienie własnym słowem i czynem zapowiedzi Pisma²³ Dlatego Jezus w synagodze w Nazarecie nie ogłasza, że coś się stanie, nadejdzie. Jego słowo jest już wydarzeniem. Jezus oświadcza, że proroctwo Izajasza już się urzeczywistniło, nadszedł „rok łaski od Pana” (Łk 4, 19). To, co jest głoszone przez Jezusa, staje się rzeczywistością w tym samym momencie, w którym jest powiedziane. Jezus Chrystus bowiem nie tylko głosił orędzie zbawienia, ale też poprzez swoje życie, śmierć i zmartwychwstanie realizował je. Dlatego On sam jest Słowem, które Bóg posłał dla zbawienia świata. Wydaje się, że właśnie o tym mówi Łukasz, gdy stwierdza, iż Bóg „posłał swe słowo synom Izraela, zwiastując im pokój przez Jezusa Chrystusa” (Dz 10, 36)²⁴ Potwierdza to także następne zdanie: „Wiecie, co się działo w całej Judei [...] Znacie sprawę Jezusa z Nazaretu [...] Dlatego, że Bóg był z Nim, przeszedł On dobrze czyniąc i uzdrawiając wszystkich, którzy byli pod władzą diabła” (Dz 2, 37 n.). Apostołowie zatem głosząc słowo Boże głoszą samego Chrystusa (Dz 8, 5; 17, 3.18). Dlatego też według Łukasza słowo, jakie Bóg posłał synom Izraela, jest wydarzeniem zbawczym, ujętym kerygmatycznie w historię Jezusa, począwszy od chrztu, aż do Jego krzyża i zmartwychwstania.

Według Łukasza słowo Bożej obietnicy spełnia się w historii, czyniąc z niej historię zbawienia. Obietnice Starego Testamentu zostały spełnione przez Jezusa i realizują się w Kościele poprzez przepowiadania Jezusa²⁵ Dlatego też św. Paweł powie: „My właśnie głosimy wam Dobrą Nowinę o obietnicy danej ojcom: że Bóg spełnił ją wobec nas jako ich dzieci wskrzesiwszy Jezusa” (Dz 13, 32 n.). Słowo Boże głoszone przez Jezusa, a potem przez Apostołów i ich następców jest zatem eschatologicznym wypełnieniem Bożych obietnic („słów Pisma” – Łk 4, 21). Jezus Chrystus żyje wciąż w Kościele, gdyż w Nim realizuje się On sam jako słowo Boże i realizuje się Jego słowo Boże.

---

s. 348; K. M i e l c a r e k. *Jezus – Ewangelizator ubogich (Łk 4,16-30). Studium z teologii św. Łukasza*. Lublin 1994 s. 118-127.

²² J. K u d a s i e w i c z. *Słowo Jezusa pełne mocy*. RBL 33:1980 z. 2 s. 102.

²³ T e n ż e. *Łukasz – Ewangelista historii zbawienia*. RTK 32:1985 z. 1 s. 82.

²⁴ S c h l i e r. *Główne zreby* s. 112.

²⁵ L a n g k a m m e r. *Ewangelia Łukasza* s. 54.

III. ZBAWCZA MOC SŁOWA BOŻEGO

Chociaż Piotr głosi swoją mowę, aby wyjaśnić nadzwyczajne zjawiska związane z wydarzeniem Pięćdziesiątnicy, to na podstawie całego drugiego rozdziału można wyciągnąć wnioski, że zwiastowane przezeń słowo nie jest tylko słowem informacji, wyjaśnienia, lecz przede wszystkim posiada swój zbawczy skutek. Dla tych, którzy je przyjmują, staje się ono źródłem wiary, nawrócenia, przyjęcia chrztu i daru Ducha Świętego (Dz 2, 37-41)²⁶ Słowo Piotra sprawia zatem, że jego słuchacze wchodzą w proces zbawienia. Można powiedzieć, że orędzie Apostoła, jako słowa Boże, jest nie tylko narzędziem zbawienia dla tych, którzy je przyjmują, lecz jest samo w sobie mocą, dzięki której dokonuje się zbawienie²⁷

Łukasz w swoim podwójnym dziele bardzo wyraźnie podkreśla związek słowa Bożego ze zbawieniem²⁸ Słowo Boże, według niego, ma swój początek w Bogu, jest żywotne w historii zbawczej Starego Testamentu oraz tworzy historię zbawienia w Jezusie Chrystusie. Początek tej historii to pierwsze wystąpienie Jezusa w synagodze w Nazarecie. Od chrztu w Jordanie słowo Boże odbywa drogę razem z Jezusem napełnionym Duchem Świętym²⁹ Potem staje się obecne w historii zbawczej realizowanej przez Kościół. Według Łukasza w zbawczym planie Boga głoszenie słowa stoi na równi ze śmiercią i zmartwychwstaniem Chrystusa³⁰ Zbawcze dzieło Jezusa pozostałoby bowiem nieskuteczne, gdyby nie stało się przedmiotem przepowiadania. W księdze Dziejów słowo jawi się jako bardziej aktywne niż sam Zmartwychwstały³¹ W wielu miejscach swego dzieła, gdy Łukasz mówi o zbawieniu w imieniu Jezusa, sugeruje, że to właśnie słowo zbawia. Dzieje się tak, ponieważ osoba Jezusa określona jest właśnie przez słowo. W czasach Kościoła pośrednictwo słowa bezpośrednio zajęło miejsce Chrystusa. Jest ono nośnikiem zbawczego misterium Jezusa i jednoczy ludzi z Bogiem³² Słowo apostoelskiego orędzia aktualizuje i uobecnia to, co Jezus do-

²⁶ J. D e l o r m e. *Le salut dans les évangiles synoptiques et les Actes des Apôtres*. DBS XI z. 62 s. 644-646.

²⁷ A. F e u i l l e t, P. G r e l o t. *Słowo Boże*. STB s. 881-882.

²⁸ M ä r z. *Das Wort* s. 75.

²⁹ L a n g k a m m e r. *Ewangelia Łukasza* s. 54.

³⁰ B. P a p a. *L'effusione dello spirito e pentecoste*. PSV 4:1981 s. 156.

³¹ F. B o v o n. *L'œuvre de Luc. Études d'exégèse et de théologie*. Paris 1987 s. 199.

³² J. M. F a u x. *La foi du Nouveau Testament*. Bruxelles 1977 s. 31-34; B o v o n. *L'œuvre de Luc* s. 199.

konał dla zbawienia ludzi. Słowo Boże jest więc słowem o zbawieniu i słowem zbawczym zarazem. W księdze Dziejów słowo Boże nabiera cech osobowych: „Słowo Pańskie rozszerzało się i rosło” (Dz 6, 7; 12, 24); „Tak potężnie rosło i umacniało się słowo Pańskie” (Dz 19, 20); „A teraz polecam was Bogu i słowu Jego łaski, władnemu zbudować i dać *dziedzictwo ze wszystkimi świętymi*” (Dz 20, 32). Łukasz, według którego podmiotem działania jest samo słowo, a nie człowiek, ukazuje, jak głęboko w Kościele apostoelskim była zakorzeniona świadomość, że źródłem dynamizmu i rozrostu chrześcijaństwa jest nie tyle działanie ludzkie, co obecna w słowie moc samego Boga.

Można wyciągnąć stąd wniosek, że w swojej teologii Łukasz nawiązuje do biblijnego znaczenia słowa Bożego, które ma charakter nie tyle informacyjny, co skuteczny, tzn. stwórczy i zbawczy³³ Jest ono rzeczywistością dynamiczną, potęgą, która dokonuje nieomylnie dzieł zamierzonych przez Boga (Joz 21, 45; 23, 14; 1 Krl 8, 56). Słowo Boże (*dabar Jahwe*) wykazuje moc stwórczą już na początku Pisma świętego. Dzieło stworzenia dokonuje się bowiem poprzez stwórczy rozkaz: „Bóg rzekł” (Rdz 1, 3.6.9.11.14.20.24)³⁴ To samo słowo Boga zapowiada zbawienie człowieka po rajskim upadku (Rdz 3, 14 n.). Za pomocą słowa działa Bóg także w dziejach zbawienia. Bóg kieruje swe słowo niczym jakiegoś żywego wysłannika do ludzi (Iz 9, 7; Ps 107, 20; 147, 15). To właśnie „wszechmocne [...] Słowo z nieba” wyprowadza Izraela z niewoli egipskiej (Mdr 18, 14-16). To słowo Boże głoszone przez proroków formuje lud Izraela, stając się mocą niszczącą bądź stwórczą (Oz 6, 5; Jr 23, 29; Iz 55, 10; Ez 37, 4-10). Słowo Boga jest zawsze skuteczne, tzn. sprawia to, co zapowiada (Lb 23, 19; Iz 55, 10 n.)³⁵ Jest ono wszechwładne zarówno wtedy, gdy wychodzi wprost od Boga, jak

³³ B. P r z y b y l s k i. *Teologia Słowa Bożego*. AK 330-331: 1964 z. 1-2 s. 9-10; S. G ł o w a. *Skuteczność Słowa Bożego*. AK 330-331: 1964 z. 1-2 s. 72-73; W Ł y d k a. *Słowo Boże*. SłT 2 s. 240-242.

³⁴ Dynamiczną i stwórczą moc Bożego słowa podkreślają także inne cytaty Starego Testamentu: „Przez słowa Jahwe powstały niebiosa i wszystkie ich zastępy przez tchnienie ust Jego. [...] Bo sam przemówił, a wszystko powstało; On sam rozkazał, a zaczęło istnieć” (Ps 33, 6.9; Ps 148, 5 n.); „Boże przodków i Panie miłosierdzia, któryś wszystko uczynił swoim słowem” (Mdr 9, 1). Słowo Boże nie przestaje nigdy działać we wszechświecie. Ono kieruje ruchem ciał niebieskich (Iz 40,26), rządzi wodami oceanów (Iz 27) i dysponuje całością zjawisk w przyrodzie (Ps 107, 25; 147, 15-18; Hi 37, 5-13; Syr 39, 17.31). Zob. F e u i l l e t, G r e l o t. *Słowo Boże* s. 878; H. W i t c z y k. „*Pokorny wołał i Pan go wysłuchał*” (Ps 34,7a). *Model komunikacji diafonicznej w Psalmach*. Lublin 1997 s. 97-104.

³⁵ F e u i l l e t, G r e l o t. *Słowo Boże* s. 878-879; U. S z w a r c. *Teologia słowa Bożego w Księdze Proroka Izajasza*. CT 54:1984 fasc. 2 s. 51-68.

i wówczas, gdy dociera do ludzi za pośrednictwem proroków³⁶ *Dabar Jahwe*³⁷ jest zatem w Starym Testamencie wydarzeniem zbawczym, realizującym się w czasie i przestrzeni, a więc mającym wymiary zdarzenia³⁸

W swojej Ewangelii Łukasz ukazuje, że taka dynamiczna i stwórcza moc towarzyszyła również słowom Jezusa, po których następowały często cudowne znaki, przynoszące uzdrowienie i potęgujące dar życia: „Zdumiewali się Jego nauką, gdyż słowo Jego było pełne mocy” (Łk 4, 32). Tak było np. w domu Piotra, gdy uzdrawiając jego teściową, Jezus „rozkazał gorączce i opuściła ją” (Łk 4, 39)³⁹ Warto wspomnieć, że pozostali synoptycy w miejscach paralelnych nie mówią o rozkazującym słowie Jezusa, lecz o ujęciu chorej za rękę. Tylko trzeci Ewangelista mówi o rozkazie Jezusa, aby podkreślić moc Jego słowa, które sprawia to, co oznacza. Moc Jezusowego słowa ma charakter zbawczy⁴⁰ Dlatego słowa Jezusa Łukasz nazywa „słowami łaski” (Łk 4, 22). Daje w ten sposób do zrozumienia, że słowo Jezusa nie tylko mówi o łasce Bożej, lecz ją także zawiera oraz przekazuje tym, którzy słowa słuchają⁴¹ „Słowo łaski” to realny zewnętrzny wpływ, który jest czymś w rodzaju fizycznej mocy⁴² Łaska zawarta w słowach Jezusa nadaje tym słowom wyraźnie boski charakter⁴³ Jak zatem widać, słowo Jezusa, za którego pomocą dokonuje On znaków świadczących o nadejściu Królestwa Bożego

³⁶ J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 148-150.

³⁷ *Dabar Jahwe* zostało przetłumaczone w Nowym Testamencie greckim terminem *rēma*. W znaczeniu starotestamentalnym (jako wydarzenie) słowa tego używa przede wszystkim Łukasz (Łk 1, 37.65; 2, 15; 19, 51; Dz 5, 32; 10, 37; 13, 42). Trzeci Ewangelista posługuje się tym terminem również na określenie wypowiedzi Boga (Łk 2, 29; 3, 2), Chrystusa (Łk 2, 50; 5, 5; 7, 1; 9, 45a, b; 18, 34; 20, 26; 22, 61; 24, 8; Dz 11, 16), ludzi (Łk 24, 11. Dz 2, 14), aniołów (Łk 1, 38; 2, 17) bądź też mówiąc ogólnie o słowie życia (Dz 5, 20). Por. R. P o p o w s k i. *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*. Warszawa 1995 s. 545; T J e l o n e k. *Wielkość i rola słowa Bożego według Listu do Hebrajczyków*. RBL 33:1980 z. 2 s. 85.

³⁸ M u s z y ń s k i. *Słowo Boga* s. 52.

³⁹ J. K u d a s i e w i c z. *Biblia – żywym słowem Boga*. W: *Biblia – Sobór – Życie. Sympozjum synodalne w Akademii Teologii Katolickiej*. Red. M. Czajkowski. Warszawa 1994 s. 71.

⁴⁰ T e n ż e. *Słowo Jezusa* s. 101-104; M o r a n. *Chrystus w historii* s. 251-252.

⁴¹ M i e l c a r e k. *Jezus – Ewangelizator* s. 128-140; t e n ż e. *Natura słów Jezusa według Łk 4, 22*. W: *W postudze słowa Pańskiego. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasięwiczowi* s. 203-212; J. E r n s t. *Das Evangelium nach Lukas*. Regensburg 1977 s. 171; K u d a s i e w i c z. *Słowo Jezusa* s. 102-103.

⁴² Sama „łaska” uważana jest najczęściej za rzeczywistość, która znajduje się „w” lub „nad” osobą. Wydaje się jednak, że Łukasz widzi szerzej tę moc związaną z łaską. Według niego łaska obecna jest zarówno w osobie, która głosi słowo Boże, jak również w wypowiedzianym słowie. Zob. M i e l c a r e k. *Natura słów Jezusa* s. 207-211.

⁴³ T e n ż e. *Jezus – Ewangelizator* s. 153-158.

i rzeczywiście zapoczątkowuje zbawienie⁴⁴, są dla Łukasza nie tylko orędziem głoszącym, ale także zawierającym w sobie łaskę, zbawienie i życie. Słowo Jezusa łączy się bowiem zawsze z czynem. Jezusowe czyny mocy są słowami-wydarzeniami. Jego słowa są czynnymi, uzdrawiającymi słowami w „mocy” Ducha (Łk 4, 15.32.36.39.41)⁴⁵ Jezus był bowiem „prorokiem potężnym w czynie i słowie” (Łk 24, 19; Dz 7, 22)⁴⁶

Łukasz nazywa słowo Boże „słowem łaski” także w Dziejach: „A teraz polecam was Bogu i słowu Jego łaski, władnemu zbudować i dać *dziedzictwo ze wszystkimi świętymi*” (Dz 20, 32). Zestawiając w tym miejscu słowo Boga ze słowem Pawła, Łukasz chce powiedzieć, że słowa Apostoła, podobnie jak słowa samego Boga, mają charakter stwórczy, ożywiający, są nosicielami zbawienia⁴⁷ Na ukrytą w słowie Bożym stwórczą moc wskazuje także określenie: „władne zbudować i dać *dziedzictwo ze wszystkimi świętymi*”, przy czym „dziedzictwo” jest synonimem zbawienia⁴⁸ „Słowo łaski” występuje w tym samym znaczeniu także w Dz 14, 3: „Pozostali tam długi czas i nauczali odważnie, ufni w Panu, który potwierdzał słowo swej łaski cudami i znakami, dokonywanymi przez ich ręce” Synonimami tego zwrotu są także: „Ewangelia łaski” (Dz 20, 24) i „słowo zbawienia” (Dz 13, 26)⁴⁹ Wynika stąd, że słowo apostolskiego kerygmatu konkretyzuje obecność i działanie Boga dokonującego zbawienia. Poprzez posługę Apostołów sam Jezus kontynuuje swe zbawcze dzieło. Dlatego słowu głoszonemu przez Apostołów, podobnie jak słowu Jezusa, towarzyszą znaki i cuda (Dz 2; 43; 4, 29-30; 5, 16; 8, 4-8; 14, 3; 14, 8-10; 16, 17 n.; 19, 8-12). Słowo Apostołów jest zatem słowem Jezusa i zawiera w sobie moc, która zbawia⁵⁰ Także ich słowo jest słowem łaski, zbawienia i życia (Dz 5, 20).

⁴⁴ Znakami nadejścia Królestwa Bożego i rzeczywistym zapoczątkowaniem zbawienia są wypędzanie złych duchów i uzdrowienia. Zbawienie polega właśnie na wyzwoleniu z mocy zła i obdarzeniu nowym życiem (Łk 7, 22; Iz 35, 5 n.; 61, 1). Tego wszystkiego Jezus dokonuje właśnie mocą swego słowa. Zob. K u d a s i e w i c z. *Biblia – żywym słowem* s. 71

⁴⁵ M i e l c a r e k. *Jezus – Ewangelizator* s. 145.

⁴⁶ Łukasz często zestawia obok siebie słowa i czyny Jezusa. Czyny Jezusa oznaczają znaki uzdrowień, wypędzania złych duchów, wskrzeszania. Były one realizacją słów Jezusa wypowiedzianych podczas Jego mowy w Nazarecie (Łk 4, 18-21). Zob. K u d a s i e w i c z. *Słowo Jezusa* s. 103-104.

⁴⁷ T e n ż e. *Biblia – żywym słowem* s. 71; J. D u p o n t. *Le discours à Milet. Testament pastoral de saint Paul (Actes 20, 18-36)*. Paris 1962 s. 243.

⁴⁸ Tamże s. 265.

⁴⁹ J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 172; M u s z y ń s k i. *Słowo Boga* s. 54.

⁵⁰ L a n g k a m m e r. *Nowy Testament* s. 68; M o r a n. *Chrystus w historii* s. 315; S. H a r ę z g a. *Eklezjotwórcza funkcja Słowa Bożego według Dz 3, 22-23*. CT 54:1984 fasc. 3 s. 35-36.

Trzeba wspomnieć, że Łukasz ukazuje także niewidzialną moc słowa Bożego. Mówi o tym, gdy w jednej z przypowieści porównuje słowo Boże do ziarna (Łk 8, 5-8.11-15). W ziarnie ukryta jest wielka moc witalna. Jeśli padnie ono na „żyzną ziemię” (Łk 8, 8), wtedy wschodzi, rośnie i wydaje plon stokrotny. Podobne moce witalne tkwią w słowie Bożym. Jeżeli zostanie ono przyjęte „sercem szlachetnym i dobrym” (Łk 8, 15), wyda plon obfity⁵¹. Trzeci Ewangelista podkreśla w ten sposób immanentną moc słowa Bożego, które u ludzi otwartych na jego działanie przynosi zbawcze owoce⁵².

IV SŁUCHANIE SŁOWA BOŻEGO

Słowo Boże zawsze oddziałuje na słuchaczy, nie zawsze jednak spotyka się z właściwym przyjęciem⁵³. Dlatego Piotr przemawiając do zebranych w Jerozolimie często zwraca się do nich (Dz 2, 14.22.29.36) zachęcając do słuchania (Dz 2, 14.22). Po skończonej mowie Apostoła zebrani w Jerozolimie „usłyszeli” (*akoúsantes*)⁵⁴ i „przyjęli” (*apodeksámenoi*) głoszone słowa, wykazując w ten sposób skuteczną dyspozycyjność do nawrócenia (Dz 2, 37.38.44; Dz 4, 4). Łukasz podkreśla, że w procesie ewangelizacji słuchanie słowa Bożego odgrywa bardzo ważną rolę. Słuchanie słowa otwiera drogę prowadzącą do nawrócenia, które jest początkiem zbawienia⁵⁵. Natchnione słowo jest bowiem skuteczne, zbawia, ale nic nie dzieje się automatycznie, bez wiary i dobrej woli człowieka. Słowo Boże nie działa magicznie, lecz

⁵¹ K u d a s i e w i c z. *Biblia – żywym słowem* s. 70.

⁵² J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 152.

⁵³ W wielu miejscach swego podwójnego dzieła Łukasz pokazuje, że słowo Boże nie zawsze zostaje „usłyszane”, tzn. przyjęte. Tak było np. w Nazarecie, kiedy to Żydzi reagując na słowa Jezusa „unieśli się gniewem. Porwali Go z miejsca, wyrzucili Go z miasta i wyprowadzili aż na stok góry, aby Go strącić” (Łk 4, 28 n.). Tak było również w misyjnej historii św. Pawła, gdy jego przepowiadanie spotykało się często z ostrym z odrzuceniem i sprzeciwem ze strony Żydów bądź Greków. Odrzucenie słowa Bożego jest równoznaczne z odrzuceniem Jezusa, z odrzuceniem samego Boga i zbawienia. Zob. K u d a s i e w i c z. *Słowo Jezusa* s. 103.

⁵⁴ Tego samego terminu *akoúō* Łukasz używa ukazując proces słuchania i przyjmowania słowa Bożego w przypowieści o siewcy (Łk 8, 15). W Dz 2 słowo to pojawia się aż sześć razy (w. 6.8.11.33.37). *Akoúō* oznacza nie tylko bierne słuchanie, lecz również słuchanie z uwagą, z pewnym napięciem duchowym. Zob. J. K u d a s i e w i c z. *Dom Marty i Marii matym Kościołem* (Łk 10, 38-42). WST 10:1997 s. 171.

⁵⁵ M i e l c a r e k. *Jezus – Ewangelizator* s. 148-164.

domaga się dyspozycyjności i współpracy człowieka. Słowo Boże przynosi zatem owoc dzięki swej ożywczej mocy oraz dzięki otwartości człowieka. Stąd zachęta Jezusa: „Uważajcie więc, jak słuchacie” (Łk 4,18). Łukasz podkreśla potrzebę słuchania słowa Bożego również dlatego, że dociera ono do człowieka na sposób ludzki, głównie poprzez ludzką mowę⁵⁶

Trzeci Ewangelista bardzo często podejmuje naukę o wartości słuchania słowa Bożego⁵⁷ Zwrot: „słuchać słowa” jest jego ulubioną formułą (Łk 5, 1; 8, 21; 11, 28; 10, 39; Dz 4, 4; 10, 44; 13, 7; 15, 7). Już w opowiadaniu o przemienieniu Jezusa podaje on polecenie Ojca niebieskiego, nakazujące słuchać Syna Bożego (Łk 9, 35). Wskazuje w ten sposób, że kto słucha Jezusa, pełni wolę Bożą⁵⁸ Daje także do zrozumienia, że słuchanie słowa Bożego jest zasadniczą postawą uczniów wobec swego Mistrza⁵⁹ Pragnienie słuchania słowa Bożego było, według Łukasza, głównym powodem przybywania tłumów do Chrystusa, które szukały uzdrowienia z różnych chorób i niedomagań (Łk 5, 1-3.15 n.; 6, 17-19)⁶⁰ Proces słuchania i przyjmowania słowa Bożego Łukasz przedstawia bardzo dokładnie w przypowieści o siewcy (Łk 8, 4-15)⁶¹ Wskazuje, że słowo Boże może być właściwie przyjęte jedynie przez tych, którzy słuchają go „sercem szlachetnym i dobrym” (Łk 8, 15). Słuchaniu słowa winna towarzyszyć zatem postawa szlachetności i dobroci. Wzorem takiego zachowania jest postępowanie uczniów zadających pytania i szczerze pragnących poznać prawdę (Łk 8, 9; 12, 41) czy też pełne prostoty i oddania zachowanie się Marii, siostry Marty, która „siadła u nóg Pana i przysłuchiwała się Jego mowie” (Łk 10, 39)⁶² W taki właśnie sposób zareagowali słuchacze Piotra w dzień Pięćdziesiątnicy, gdy przepelnieni skrucą otworzyli się na przemianę życia (Dz 2, 37). Taka była również wsparta łaską Boga postawa Lidii, która uważnie słuchała słowa Bożego głoszonego

⁵⁶ K i e d z i k. *Słowo Boże* s. 217.

⁵⁷ S. B i e l e c k i. „Uważajcie jak słuchacie” (Łk 8,18). *Zarys Łukaszczej teologii słuchania Słowa Bożego*. WA 18:1990 z. 4 s. 120-126.

⁵⁸ K i e d z i k. *Słowo Boże* s. 217.

⁵⁹ Bycie uczniem Jezusa nie zawiera się w pustym aktywizmie, lecz przede wszystkim w słuchaniu Pana i interioryzowaniu Jego boskiego słowa. Zob. S. A. P a n i m o l l e. „*Fate attenzione a come ascoltate*” (Lc 8,4-21). PSV 1:1980 s. 97.

⁶⁰ Łukasz podkreśla, że tłumy były spragnione słowa Jezusa. Jego słowo było bowiem pełne łaski i przynosiło zbawienie. Dlatego też trzeci Ewangelista łączy słuchanie słowa Bożego z uzdrowieniami. Zob. P a n i m o l l e. „*Fate attenzione a come ascoltate*” s. 97-98.

⁶¹ K u d a s i e w i c z. *Łukasz – Ewangelista* s. 84; W B a r c l a y. *Ewangelia św. Łukasza*. Warszawa 1984 s. 136-140.

⁶² K u d a s i e w i c z. *Dom Marty i Marii* s. 171-172; J. B i e l a s z e w s k i. *Teologiczna treść perykopy o Marii i Marcie* (Łk 10, 38-42). W: *Studia z teologii św. Łukasza*. Red. F. Gryglewicz. Poznań 1973 s. 158-164.

przez Pawła (Dz 16, 14)⁶³ Słuchanie słowa Bożego powinno być także przepełnione wiarą (Łk 8, 12). Jeśli tak się nie dzieje, przychodzi diabeł i porywa słowo z serca człowieka, aby nie mógł on być zbawiony. Trzeba dodać, że według Łukasza wierzyć to nie tylko biernie ufać słowom Jezusa (Łk 8, 50; 22, 67), lecz przede wszystkim wypełniać usłyszane słowo w codziennym życiu (Łk 6, 46-49). Aby słowo mogło przynieść owoc, musi być także „zatrzymane” (Łk 8, 15). Nie można zatem poprzestać tylko na usłyszeniu słowa, lecz trzeba nieustannie pielęgnować go w sercu i dzięki łasce Bożej oraz własnemu wysiłkowi coraz lepiej poznawać (Łk 8, 9.10.17). W ten sposób przynosi ono człowiekowi zbawienie. Aby „zatrzymać” słowo Boże, trzeba mieć także odpowiedni stosunek do otaczającej rzeczywistości, czyli do codziennych trosk, bogactw i przyjemności tego życia. Nie mogą one przysłonić człowiekowi słowa Bożego, które powinno stać zawsze na pierwszym miejscu⁶⁴ Takiej postawie powinno towarzyszyć jeszcze wypełnianie słowa Bożego z wytrwałością (Łk 8, 15.21). Słowo Boże wymaga zatem nieustannego, stałego i cierpliwego wprowadzania go w czyn⁶⁵

Właściwy stosunek do słowa Bożego staje się, według Łukasza, źródłem coraz głębszego poznania tajemnic Królestwa Bożego, co prowadzi do zbawienia (Łk 8, 18) i rzeczywistej wspólnoty z Chrystusem (Łk 8, 21). Ten, kto słucha słowa Bożego sercem szlachetnym i dobrym, zatrzymuje je i spełnia w wytrwałości, otrzymuje od Boga coraz bogatsze i głębsze poznanie tajemnic Królestwa Bożego, tak że przyniesie obfity owoc na ziemi i osiągnie szczęście wieczne⁶⁶ Przyjęte i realizowane słowo Boże jest źródłem błogosławieństwa (Łk 11, 28). Ma ono moc komunikowania wierzących z Jezusem. Ci, którzy słuchają słowa Bożego i zachowują je w życiu, tworzą z Jezusem duchową rodzinę: „Moją matką i moimi braćmi są ci, którzy słuchają słowa Bożego i wypełniają je” (Łk 8, 21)⁶⁷

⁶³ Postawą niewłaściwą w słuchaniu słowa Bożego jest, według Łukasza, z góry przyjęte negatywne nastawienie wobec głoszonego słowa (Łk 11, 54; 10, 25; 20, 20-21) lub też brak wiary w to słowo (Łk 8, 52-53). Zob. K i e d z i k. *Słowo Boże* s. 218.

⁶⁴ Zły stosunek do ziemskich rzeczywistości sprawia, że słuchacze słowa w miarę upływu czasu są coraz bardziej angażowani przez codzienne troski, bogactwa i przyjemności tego życia. W efekcie zostają przez nie zagłuszeni i ukierunkowują się tylko na doczesne istnienie. W ten sposób słowo Boże przyjęte przez nich nie przynosi owocu. Zob. P a n i m o l l e. *„Fate attenzione a come ascoltate”* s. 110-112.

⁶⁵ K i e d z i k. *Słowo Boże* s. 221-224.

⁶⁶ P a n i m o l l e. *„Fate attenzione a come ascoltate”* s. 112-118.

⁶⁷ Trzeba tu dodać, że pozostali synoptycy w miejscach paralelnych (Mt 12, 50; Mk 3, 35) nie mówią o słuchaniu słowa, lecz o pełnieniu woli Bożej. Łukasz daje w ten sposób do zrozumienia, że wolę Bożą wypełnia się słuchając słowa Bożego, które angażuje całe życie i przemienia je od wewnątrz. Zob. K u d a s i e w i c z. *Biblia – żywym słowem* s. 72.

Wzorem właściwego słuchania słowa Bożego jest, według Łukasza, Matka Jezusa⁶⁸ Maryja zalicza się do prawdziwej rodziny Jezusa nie tylko dlatego, że jest Jego matką, ale właśnie dlatego, że w sposób zobowiązujący słucha słowa Bożego. Już w czasie zwiastowania Maryja odpowiada na orędzie anioła: „Niech mi się stanie według twego słowa” (Łk 1, 38). Jest nazwana przez Elżbietę błogosławioną, ponieważ uwierzyła w skierowane do niej przez anioła słowo Boże (Łk 1, 45). Gdy stała się Matką Pana, zachowywała w swoim sercu wszystkie związane z Nim słowa i rozważała je (Łk 2, 19.51)⁶⁹ Dlatego właśnie, gdy „jakaś kobieta z tłumu” (Łk 11, 27) błogosławiła Ją ze względu na to, że była matką Jezusa⁷⁰, Chrystus dokonuje korekty tego błogosławieństwa podkreślając, że jego powodem nie jest macierzyństwo Maryi, lecz słuchanie, zachowywanie i przestrzeganie słowa Bożego (Łk 11, 28). W księdze Dziejów naśladowcami Maryi w słuchaniu słowa Bożego byli wierzący pierwotnej wspólnoty w Jerozolimie. Wspólnota ta była przykładem Kościoła, który trwał w postawie zobowiązującego słuchania i realizowania słowa Bożego (Dz 2, 42-47). Pierwsi chrześcijanie w Jerozolimie słuchali słowa Bożego („nauki Apostołów” – Dz 2, 42), zachowywali je i czynili w wytrwałości, trwając we wspólnocie, w łamaniu chleba, na modlitwie i służąc potrzebującym pomocy⁷¹

V OWOCE GŁOSZONEGO I PRZYJĘTEGO SŁOWA BOŻEGO

Według Dz 2 słowo Boże, pełne mocy i łaski, gdy zostanie „usłyszane”, przyjęte sercem „szlachetnym i dobrym”, jest skuteczne, tzn. budzi wiarę i prowadzi do nawrócenia⁷² Słowo Piotra w dniu Pięćdziesiątnicy skłoniło słuchaczy do wiary i przemiany życia (Dz 2, 41.44). Dlatego sam Piotr mówi

⁶⁸ J. K u d a s i e w i c z. *Matka Odkupiciela*. Kielce 1996 s. 66-67; F. G r y g l e w i c z. *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*. Poznań-Warszawa 1974 s. 178-179.

⁶⁹ K u d a s i e w i c z. *Matka Odkupiciela* s. 64-68; C. A u g r a i n. *Słuchać*. STB s. 885-886.

⁷⁰ Warto zaznaczyć, że scenę tę, jako jedyny z synoptyków, przedstawia tylko Łukasz. Zob. K i e d z i k. *Słowo Boże* s. 226.

⁷¹ G. S c h n e i d e r. *Die Apostelgeschichte*. T. 1. Freiburg-Basel-Wien 1980 s. 286.

⁷² S. G r z y b e k. *Kerygmaticzne wartości Pisma Świętego w świetle ewangelizacji współczesnego świata*. RBL 48:1995 z. 1 s. 28-29.

o sobie, że Bóg wybrał go, aby z jego ust „poganie usłyszeli słowa Ewangelii i uwierzyli” (Dz 15, 7)⁷³ Autor Dziejów podkreśla w ten sposób, że wiara w sposób logiczny i przyczynowy zależy od słuchania słowa Bożego. Potwierdza to także opowiadanie o nawróceniu Korneliusza. W sercu rzymskiego setnika wiara zrodziła się dzięki słuchaniu zbawczego orędzia Piotra, w którego centrum stała osoba zmartwychwstałego Pana (Dz 10, 22.33.44). Słuchanie ewangelicznego orędzia przemieniło Korneliusza i jego rodzinę w autentycznych uczniów Jezusa. W czasie słuchania słowa Bożego zstąpił na nich Duch Święty, który w sposób radykalny przemienił ich serca⁷⁴ Również w wielu innych miejscach księgi Dziejów Łukasz łączy wiarę z słuchaniem (Dz 4, 4; 8, 6-12; 13, 7-12.44-49). Wierzyć, według niego, to znaczy przyjąć Dobrą Nowinę o zmartwychwstaniu Chrystusa oraz pozwolić się dotknąć i przemienić temu zbawczemu wydarzeniu, obecnemu w proklamowanym słowie Bożym⁷⁵

Wiara⁷⁶, która rodzi się ze słuchania słowa Bożego, prowadzi z kolei do nawrócenia, chrztu i przyjęcia Ducha Świętego (Dz 2, 38-41). W ten sposób wierzący wchodzi na drogę zbawienia. Łukasz potwierdza to wyraźnie w jednym z ostatnich zdań Dziejów Apostolskich: „Wiedźcie, że to zbawienie Boże posłane jest do pogan, a oni będą słuchać” (Dz 28, 28). Według Łukasza przepowiadanie apostolskie ma zmierzać zawsze do nawrócenia i odpuszczenia grzechów (Łk 24, 47). Nawrócenie, które jest owocem słuchania słowa Bożego, jest głęboką przemianą człowieka, ukierunkowującą całe jego życie na osobę zmartwychwstałego Pana⁷⁷ Jezus Chrystus obecny w słowie domaga się od człowieka odpowiedzi i decyzji. Można to dostrzec już w Ewangelii Łukaszej, kiedy to wezwanie do pokuty jest w ścisłej

⁷³ R. P e s c h. *Die Apostelgeschichte*. EKK V/1 s. 344-345.

⁷⁴ P a n i m o l l e. „*Fate attenzione a come ascoltate*” s. 98-99; D. C. G h i d e l l i. *Atti degli Apostoli*. Torino 1978 s. 205.

⁷⁵ F a u x. *La foi* s. 42; J. D u p l a c y. *Wiara*. STB s. 1031.

⁷⁶ Według księgi Dziejów wiara, która towarzyszy nawróceniu (Dz 20, 21), jest wiarą w Jezusa Chrystusa (Dz 16, 31; 18, 4; 20, 21; 24, 24). Wiara ta może przynieść zbawienie (Dz 14, 9; 16, 31), oczyścić serca (Dz 15, 9), dać odpuszczenie grzechów (Dz 10, 43; 26, 18), przynieść usprawiedliwienie (Dz 13, 39) i dar Ducha Świętego (Dz 11, 15-17). Zob. G h i d e l l i. *Atti degli Apostoli* s. 213; S z y m a n e k. *Wykład Pisma* s. 229; F a u x. *La foi* s. 35-42. Podobne znaczenie wiara ma także w przepowiadaniu samego Jezusa – zob. H. L a n g k a m m e r. *Wiara w Nowym Testamencie*. RTK 22:1975 z. 3 s. 24-27; D u p l a c y. *Wiara* s. 1030-1031; E. S z y m a n e k. *Wiara w dziełach św. Łukasza*. HD 42:1973 z. 3 s. 203-208.

⁷⁷ J. G u i l l e t. *Wezwanie do nawrócenia: świadectwo Dziejów Apostolskich*. ComP 26:1985 z. 2 s. 67-75.

relacji z orędiem o nadchodzącym Mesjaszu (Łk 3, 1-17). Przyczyną i racją pokuty jest nie tyle zło tkwiące w człowieku, co raczej bliskość Królestwa Bożego obecnego w Jezusie⁷⁸ Ponieważ wraz z nadejściem Królestwa przybliża się Bóg, człowiek dostrzega w sobie potrzebę przemiany. Dlatego Apostołowie głosząc Jezusa przypominają konieczność odpowiedzi ze strony człowieka, wezwanego przez Boga do osiągnięcia zbawienia⁷⁹ Piotr w dniu Zielonych Świąt głosi: „Nawróćcie się [...] i niech każdy z was ochrzci się w imię Jezusa Chrystusa na odpuszczenie grzechów waszych, a weźmiecie w darze Ducha Świętego. [...] W wielu też innych słowach dawał świadectwo i napominał: «Ratujcie się spośród tego przewrotnego pokolenia»” (Dz 2, 38.40). Przepowiadanie słowa Bożego objawia człowiekowi jego grzeszną sytuację i daje mu zarazem możliwość przemiany życia⁸⁰ Ta przemiana prowadząca do zbawienia możliwa jest dzięki obecnemu w głoszonym słowie uwielbionemu Panu, który umierając przebaczył grzechy, a swoim zmartwychwstaniem otworzył drogę do nowego życia: „Niech więc będzie wam wiadomo, bracia, że zwiastuje się wam odpuszczenie grzechów przez Niego: Każdy, kto uwierzy, jest przez Niego usprawiedliwiony ze wszystkich [grzechów]” (Dz 13, 38 n.).

Słowo Boże, prowadząc do wiary, nawrócenia i chrztu, stoi także u źródeł Kościoła. Ten, kto przyjął chrzest i Ducha Świętego, staje się bowiem członkiem Kościoła. Można powiedzieć zatem, że słowo Boże buduje wspólnotę Kościoła. Przykładem Kościoła, który powstał dzięki głoszeniu i właściwemu słuchaniu słowa Bożego, była wspólnota chrześcijan w Jerozolimie: „Ci więc, którzy przyjęli jego naukę, zostali ochrzczeni. I przyłączyło się owego dnia około trzech tysięcy dusz” (Dz 2, 41). Rolę słowa Bożego w budowaniu Kościoła Łukasz podkreśla mocno także w innych miejscach księgi *Dziejów*⁸¹ Według niego nowy lud Boży tworzy się z tych, którzy słuchają Jezusa-Proroka (Dz 3, 23). Słowo Boże określa on jako zdolne „dać dziedzictwo z wszystkimi świętymi” (Dz 20, 32), tzn. udział w pełni dóbr mesjańskich, w których uczestniczą wszyscy uświęceni przez chrzest. Według autora *Dziejów* wzrost słowa Bożego to zarazem wzrost Kościoła: „A słowo Boże rozszerzało się, wzrastała też bardzo liczba uczniów w Jerozolimie, a nawet bardzo wielu kapłanów przyjmowało wiarę” (Dz 6, 7; por 12, 24; 13, 49;

⁷⁸ L é o n D u f o u r. *Jezus Chrystus* s. 348-349.

⁷⁹ J a n k o w s k i. *Kerygmat w Kościele* s. 147

⁸⁰ G u i l l e t. *Wezwanie do nawrócenia* s. 67-69; C. M. M a r t i n i. *Głosiciel Ewangelii u świętego Łukasza. Medytacje*. Kraków 1993 s. 42-45.

⁸¹ H a r e z g a. *Eklezjotwórcza funkcja* s. 35-38.

19, 20)⁸² Słowo Boże łączy ludzi z Chrystusem, a przez to jednoczy ich również ze sobą. Przyjęte i zachowane słowo Boże powoduje zatem powstanie między wierzącymi prawdziwej, duchowej więzi rodzinnej⁸³ Głoszone i przyjęte słowo Boże ma zatem skutek antropologiczny (prowadzi do wiary, nawrócenia i chrztu) oraz eklezjologiczny (gromadzi, tworzy i buduje Kościół – wspólnotę zbawienia).

*

Podsumowując można stwierdzić, że Łukasz dostrzega ścisły związek między przepowiadaniem słowem Bożym i zbawieniem. U początku tego procesu stoi Duch Święty, który inspiruje do głoszenia słowa i zapewnia moc przepowiadaniu. Centrum głoszonego słowa jest prawda, że Bóg wskrzesił Jezusa i ustanowił Go Panem i Mesjaszem. Misterium zbawcze Chrystusa nie jest tu jednak aktem należącym tylko do przeszłości. Jest ono obecne i aktualne w przepowiadaniu Kościoła. Dlatego słowo Boże głoszone przez Apostołów staje się wydarzeniem zbawczym. Gdy słowo spotyka się z przyjęciem, rodzi wiarę i wprowadza w proces zbawienia. Poprzez chrzest wierzący otrzymuje Ducha Świętego i wchodzi do wspólnoty Kościoła. Głoszone i przyjęte słowo Boże jest zatem słowem wypełnienia Bożych obietnic, słowem łaski i życia, słowem wiecznego zbawienia.

VI. POSTULATY HOMILETYCZNE

Z Łukaszowej teologii głoszenia słowa Bożego można wyprowadzić wiele ważnych wniosków homiletycznych. Są one aktualne szczególnie dziś –

---

⁸² P r z y b y l s k i. *Teologia Słowa* s. 15; F e u i l l e t, G r e l o t. *Słowo Boże* s. 881-882.

⁸³ O takiej potędze słowa Bożego, zdolnego do tworzenia wspólnoty Bożej, nowego ludu zbawienia, mówił już Stary Testament, który zawiera nie tylko naukę o Bogu stwarzającym świat mocą swojego słowa, ale ukazuje także dynamizm słowa Bożego w tworzeniu nowego ludu, społeczności zbawienia. Widać to choćby na podstawie Ez 37, 1-14, gdzie mowa jest o tworzeniu społeczności eschatologicznej jako owocu słowa, czy też w księdze Izajasza (Iz 44, 26; 51, 16; 55, 10-12), w której opisane jest, jak Bóg poprzez słowo stwarza ponownie swój lud. Zob. K u d a s i e w i c z. *Biblia – żywym słowem* s. 65-67.

w dobie nowej ewangelizacji, która wzywa przede wszystkim do odnowienia posługi przepowiadania.

Kościół współczesny nie może zapomnieć o wielkiej roli Ducha Świętego w głoszeniu słowa Bożego (EN 75; RM 21-29). Duch Święty jest źródłem i mocą głoszonego słowa. Pobudza do głoszenia słowa i zapewnia mu skuteczność. „Duch Święty jest tym, który ożywia nauczanie [Kościoła] nie pozwalając, aby ograniczyło się ono do prostych i abstrakcyjnych sformułowań prawdy, ale było «duchem i życiem», objawieniem oblicza, oblicza Chrystusa, które jest obrazem Ojca”⁸⁴ Posłudze przepowiadania powinno zatem stale towarzyszyć poddanie się działaniu Ducha Świętego.

Przepowiadanie słowa Bożego ma mieć charakter dynamiczny i zdecydowany, który wynika z natchnienia Ducha Świętego i pewności wiary. „Chrześcijańskie orędzie o zbawieniu, które zawsze pozostaje tajemnicą, winno być dogłębnie wyjaśniane oraz proponowane z miłością oraz przekonywającą siłą, jaką odznaczała się pierwsza ewangelizacja”⁸⁵

W centrum chrześcijańskiego przepowiadania powinno stać zbawcze misterium Jezusa Chrystusa. Jezusowe dzieło zbawienia należy przedstawiać jako zawsze aktualne, obecne i dostępne dla wszystkich. W głoszonym słowie kaznodzieje winni ukazywać żywą osobę Jezusa jako Pana i Mesjasza oraz głosić wiernym, że „nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni” (Dz 4, 12). Zwiastowanie żywego Jezusa i Jego zbawienia decyduje bowiem o zbawczym wymiarze przepowiadania.

Głoszeniu słowa Bożego powinno towarzyszyć zatem przekonanie, że ma ono moc zbawczą, jest pełne łaski. Nie jest ono nauczaniem o Bogu, lecz mową samego Boga. „Ewangelia głoszona w Kościele jest nie tylko orędziem, ale zbawczym działaniem, jakiego doznają ci, którzy słuchają z wiarą i w duchu posłuszeństwa to orędzie przyjmują”⁸⁶ Głoszenie słowa doprowadza słuchacza do spotkania z Bogiem, przez co powoduje jego prawdziwe nawrócenie. „Kiedy ludzie słuchają słowa, stają w obliczu Boga, który przenika ich sumienia i wzywa do decyzji, która nie polega tylko na intelektualnym przy-

---

⁸⁴ Zob. *Pełna jest Ziemia Twego Ducha, Panie. Oficjalny dokument Komisji Teologiczno-Historycznej Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*. Katowice 1997 s. 83.

⁸⁵ Zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Kapłan Głosciciel Słowa, Szafarz Sakramentów i Przewodnik Wspólnoty w Drodze do Trzeciego Tysiąclecia Chrześcijaństwa*. Tarnów 1999 s. 16.

⁸⁶ Zob. tamże s. 25-26.

jęciu pouczenia, ale na nawróceniu serca”⁸⁷ To z kolei przyczynia się do duchowego wzrostu Kościoła, który powinien być wspólnotą wiary i miłości.

Kaznodzieje powinni także wyjaśniać wiernym, że słowo Boże, mimo swej zbawczej mocy, wymaga jednak otwarcia ze strony człowieka, tzn. właściwego słuchania. Jest to tym bardziej ważne, że słowo Boże dociera do człowieka w postaci słowa ludzkiego. Należy jednak mówić wiernym nie tyle o samym obowiązku słuchania, co o sposobie, a przede wszystkim o owocach słuchania słowa Bożego, do których należą m.in. duchowa więź z Jezusem, Jego błogosławieństwo i głębsze poznanie tajemnic Królestwa Bożego.

BIBLIOGRAFIA

- C a l s t e r S.: Bibel und Predigt. RTK 29:1982 z. 6 s. 27-38.
- C h m i e l J.: Pojęcie i rola kerygmatu w pierwotnym kościele. RBL 33:1980 z. 2 s. 58-68.
- C i e ś l i k P.: Kerygmat o Jezusie z Nazaretu w kazaniach misyjnych Dziejów Apostolskich. RBL 34:1981 z. 2 s. 113-119.
- D u p o n t J.: Nouvelles études sur les Actes des Apôtres. Paris 1982.
- G h i d e l l i D. C.: Atti degli Apostoli. Torino 1978.
- G r y g l e w i c z F.: Teologia Dziejów Apostolskich, listów katolickich i pism św. Jana Ewangelisty. W: Teologia Nowego Testamentu. Red. F. Gryglewicz. T. 3. Lublin 1986.
- G r y g l e w i c z F.: Egzegeza Dziejów Apostolskich (rozdz. 1-3). MPWB 3 s. 107-137.
- G r y g l e w i c z F.: Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz. Poznań-Warszawa 1974.
- H a r ę z g a S.: Eklezjotwórcza funkcja Słowa Bożego według Dz 3, 22-23. CT 54:1984 z. 3 s. 29-38.
- J a n k o w s k i A.: Kerygmat w Kościele apostoelskim. Częstochowa 1989.
- K i e d z i k M.: Słowo Boże i człowiek – znaczenie pragmatyczne kompozycji Łk 8, 4-21. W: W posłudze słowa Pańskiego. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi. Red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk. Kielce 1997 s. 213-227.
- K u d a s i e w i c z J.: Łukasz – Ewangelista historii zbawienia. RTK 32:1985 z. 1 s. 75-98.
- K u d a s i e w i c z J.: Słowo Jezusa pełne mocy. RBL 33:1980 z. 2 s. 101-105.
- M ä r z C. P. Das Wort Gottes bei Lukas. Die lukanische Worttheologie als Frage an die neuere Lukasforschung. Leipzig 1974.

⁸⁷ Zob. tamże s. 26.

- M a r t i n i C. M.:** L'evangelizzazione negli Atti degli Apostoli. W: Chiesa per il mondo. T. 1: Saggi storico-biblici. Bologna 1974 s. 121-130.
- M i e l c a r e k K.:** Jezus – Ewangelizator ubogich (Łk 4, 16-30). Studium z teologii św. Łukasza. Lublin 1994.
- M i e l c a r e k K.:** Natura słów Jezusa według Łk 4, 22. W: W postudze słowa Pańskiego. Księga pamiątkowa poświęcona ks. prof. dr. hab. Józefowi Kudasiewiczowi. Red. S. Bielecki, H. Ordon, H. Witczyk. Kielce 1997 s. 203-212.
- M u s z y Ń s k i H.:** Słowo Boga – słowem zbawienia. Zarys biblijnej teologii Bożego słowa. ODC 1976 z. 1-2 s. 45-59.
- P a n i m o l l e S. A.:** „Fate attenzione a come ascoltate” (Lc 8, 4-21). PSV 1:1980 s. 95-119.
- S i m o n H.:** Słowo i Duch. Zarys pneumatologicznej koncepcji przepowiadania według Rudolfa Bohrena. W: *Veritati et caritati. W służbie teologii i pojednania.* Prace dedykowane księdzu biskupowi Alfonsowi Nossolowi z okazji sześćdziesiątej rocznicy urodzin i piętnastolecia święceń biskupich. Red. P. Jaskóła. Opole 1992 s. 223-235.

THEOLOGY OF PREACHING GOD'S WORD ACCORDING TO ACTS 2

S u m m a r y

In the second chapter of the *Acts* Luke contained a profound theology of teaching God's word. Preaching originates under the influence of the Holy Ghost who accompanies the process of preaching the word and ensures its efficiency. What gives salutary power to the preached God's word is also its content, that is the person of Jesus Christ and His salutary mystery. Jesus Christ is present in the preaching, so that the preacher's human word becomes God's word. However, the announced God's word does not act automatically. It demands a proper reception from the listener. God's word preached, heard and received leads to faith, reformation of the sinner and to building the community of the Church. Also a spiritual bond with Jesus and His blessing is a fruit of God's word. The message contained in *Acts* 2 should find its reflection in the preachers' theological consciousness as well as in the contents of the word preached by them.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Dz 2, Duch Święty, słowo Boże, Jezus Chrystus, słuchanie słowa, wiara, Kościół.

Key words: *Acts* 2, Holy Ghost, God's word, Jesus Christ, listening to the word, faith, Church.